

**Тема семінарського заняття
«Територіальний устрій України»**

Навчальні питання

1. Поняття, принципи та система територіального устрою України
2. Автономна Республіка Крим
3. Практичні завдання
4. Література

У вступній частині семінарського заняття формулюється його мета та визначаються навчальні питання, що мають бути розглянуті; оголошуються завдання (казуси), аналіз яких забезпечує досягнення навчальної мети.

При розгляді першого питання варто зазначити, що О.О. Гречко у дисертації на тему «Принципи територіального устрою України: конституційно-правовий аспект» зазначає: «Територіальний устрій держави» - це обумовлена історичними, економічними, соціальними та іншими чинниками територіальна організація держави, яка визначається правовим статусом територіальних одиниць та принципами територіальної організації держави, відповідно до яких будується система органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх відносини між собою та з іншими інститутами держави і суспільства».

Територіальний устрій і державний устрій – це різні поняття, які тісно пов'язані між собою. Якщо територіальний устрій стосується розподілу території держави на складові частини, то державний устрій (існує три його форми: унітарна держава, конфедерація і федерація) стосується організації публічної влади, адже мова йде про розподіл компетенції між загальнодержавними, центральними і місцевими органами влади.

Територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій.

Систему адміністративно-територіального устрою України складають: Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища і села.

До складу України входять: Автономна Республіка Крим, Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська області, міста Київ та Севастополь. Міста Київ та Севастополь мають спеціальний статус, який визначається законами України.

При розгляді другого питання варто зазначити, що Автономна Республіка Крим є невід'ємною складовою частиною України і в межах повноважень, визначених Конституцією України, вирішує питання, віднесені до її відання.

Автономна Республіка Крим має Конституцію Автономної Республіки Крим, яку приймає Верховна Рада Автономної Республіки Крим та затверджує Верховна Рада України не менш як половиною від конституційного складу Верховної Ради України.

Нормативно-правові акти Верховної Ради Автономної Республіки Крим та рішення Ради міністрів Автономної Республіки Крим не можуть суперечити Конституції і законам України та приймаються відповідно до Конституції України, законів України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України та на їх виконання.

Представницьким органом Автономної Республіки Крим є Верховна Рада Автономної Республіки Крим, депутати якої обираються на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Строк повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати якої обрані на чергових виборах, становить п'ять років. Припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим має наслідком припинення повноважень її депутатів.

Верховна Рада Автономної Республіки Крим у межах своїх повноважень приймає рішення та постанови, які є обов'язковими до виконання в Автономній Республіці Крим.

Урядом Автономної Республіки Крим є Рада міністрів Автономної Республіки Крим. Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим призначається на посаду та звільняється з посади

Верховною Радою Автономної Республіки Крим за погодженням із Президентом України.

Повноваження, порядок формування і діяльності Верховної Ради Автономної Республіки Крим і Ради міністрів Автономної Республіки Крим визначаються Конституцією України та законами України, нормативно-правовими актами Верховної Ради Автономної Республіки Крим з питань, віднесених до її компетенції.

Правосуддя в Автономній Республіці Крим здійснюється судами України.

Отже, Автономна Республіка Крим є прикладом адміністративно-територіальної автономії у складі України.

Слово «Республіка» у назві автономії Криму не означає наявність ознак державного суверенітету (не має права виходу зі складу України, не може вступати у політичні відносини з іноземними державами) у даній території, а є нетиповим закріпленням назви для такої автономії, щодо якої у світі вживаються слова «автономна область», «округ» тощо.

В заключній частині заняття підводяться підсумки щодо розгляду теми, визначаються помилки, які були допущені при її розгляді, визначаються методи їх усунення.

Дайте визначення наступних понять:

територіальний устрій України, державний устрій, форма державного устрою України, національно-державний устрій, територіальний устрій України як конституційно-правовий інститут, принципи територіального устрою України, унітарна держава, проста унітарна держава, складна унітарна держава, централізована унітарна держава, децентралізована унітарна держава, відносно децентралізована унітарна держава, територія держави, адміністративно-територіальний устрій, система адміністративно-територіального устрою України, принципи адміністративно-територіального устрою, адміністративно-територіальна одиниця, населені пункти, села, селища, міста районного значення, міста республіканського та обласного значення, міста зі спеціальним статусом, район у містах, регіони, область, район, сільський округ, селищний округ, автономія, персональна автономія, корпоративна автономія, національно-територіальна (територіальна) автономія, екстериторіальна автономія, політична автономія, адміністративно-національна автономія, автономна республіка, автономна область, автономний округ, Автономна Республіка Крим.

Скласти схеми:

- Система адміністративно-територіального устрою України.
- Конституційно-правове регулювання адміністративно-правового устрою України.
  - Види адміністративно-територіальних одиниць.
    - Автономія: поняття та види.

Практичне завдання

Упорядкуйте в ієрархічну систему (вищій, середній та нижчий рівні) нижче наведені територіальні одиниці адміністративно-територіального устрою України. Завдання виконується письмово у формі таблиці:

- а) район у місті;
- б) м. Київ;
- в) місто обласного значення;
- г) район;
- д) м. Севастополь;
- е) село;
- ж) місто районного підпорядкування;
- з) Автономна Республіка Крим;
- и) селище;
- к) область.

Література

1. Гречко О. О. Принципи територіального устрою України: конституційно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2018. 20 с.